

Uzasadnienie

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. z 2013 r. poz. 1207 oraz z 2014 r. poz. 1084), zwane dalej „obowiązującym rozporządzeniem”, wykonuje upoważnienie zawarte w art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2014 r. poz. 191 i 1198). Zgodnie z treścią upoważnienia minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, a w stosunku do nauczycieli szkół artystycznych – minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowe kwalifikacje wymagane od nauczycieli, wskazując w szczególności poziom wykształcenia i jego zakres w odniesieniu do poszczególnych typów szkół i placówek, warunki uzyskiwania kwalifikacji do nauczania języków obcych, także poprzez egzaminy znajomości języka i wykaz tych egzaminów oraz może określić szkoły i wypadki, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli, uwzględniając w szczególności potrzeby kształcenia zawodowego.

Nowelizacja obowiązującego rozporządzenia ma na celu przede wszystkim:

- 1) dostosowanie wymagań kwalifikacyjnych do przepisów regulujących kwestie kształcenia nauczycieli (§ 2, 3, 3a ust. 1, § 4 ust. 1 i 3, § 4a, § 11 ust. 2 i 3, § 14 ust. 1 i 3, § 15, 17 ust. 2, § 18 ust. 2, § 20 ust. 2 i 3, § 21 ust. 2, § 22 ust. 2 i 3 oraz § 24 pkt 1 i 2 obowiązującego rozporządzenia);
- 2) określenie wymagań kwalifikacyjnych wobec trenerów i instruktorów sportu w związku z deregulacją ww. zawodów (§ 8 pkt 2 obowiązującego rozporządzenia);
- 3) określenie wymagań kwalifikacyjnych do nauczania języków obcych w przedszkolach i klasach I-III szkół podstawowych z uwzględnieniem możliwości kształcenia nauczycieli wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej w zakresie dwóch specjalności (§ 11 ust. 4 obowiązującego rozporządzenia);

- 4) określenie wymagań kwalifikacyjnych do zajmowania stanowiska nauczyciela-psychologa, nauczyciela-pedagoga i nauczyciela-logopedy w przedszkolach (§ 19, 20 ust. 2 i § 21 ust. 2 obowiązującego rozporządzenia);
- 5) wprowadzenie uzupełnienia do załącznika do rozporządzenia określającego wykaz świadectw potwierdzających wymaganą od nauczycieli znajomość języka obcego.

Część szczegółowa

Najistotniejszą zmianą zawartą w projekcie rozporządzenia jest dostosowanie wymagań kwalifikacyjnych do obowiązujących od roku akademickiego 2012/2013 przepisów rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. poz. 131).

Stosownie do uregulowań zawartych w ww. rozporządzeniu kształcenie na studiach pierwszego stopnia obejmuje wyłącznie przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela w przedszkolach i szkołach podstawowych, a na studiach drugiego stopnia i jednolitych studiach magisterskich – do pracy we wszystkich typach szkół i placówek.

Przepisy obowiązującego rozporządzenia stanowią, że absolwent:

- 1) studiów pierwszego stopnia ma kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela również w gimnazjach i zasadniczych szkołach zawodowych;
- 2) zakładu kształcenia nauczycieli – również w placówkach wychowania pozaszkolnego, placówkach zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania oraz do zajmowania stanowiska wychowawcy w szkolnych schroniskach młodzieżowych, a w przypadku nauczycieli języków obcych – również w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

W związku z tym, że w roku akademickim 2014/2015 pierwsi absolwenci ukończą studia pierwszego stopnia realizowane na podstawie nowych standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, zachodzi potrzeba dostosowania wymogów kwalifikacyjnych do zakresu kształcenia realizowanego w systemie szkolnictwa wyższego.

W projekcie rozporządzenia zmieniono wymagania kwalifikacyjne w stosunku do nauczycieli zatrudnionych w gimnazjach, zasadniczych szkołach zawodowych, placówkach wychowania pozaszkolnego oraz placówkach zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania, a także w stosunku do wychowawców w szkolnych schroniskach młodzieżowych, młodzieżowych ośrodkach

wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich oraz zakładach poprawczych dla nieletnich z upośledzeniem umysłowym (§ 1 pkt 1-3 i 11-13 projektu rozporządzenia). Nauczyciele i wychowawcy zatrudnieni w ww. szkołach i placówkach będą musieli legitymować się dyplomem ukończenia studiów drugiego stopnia oraz posiadać przygotowanie pedagogiczne, a nie jak dotychczas co najmniej:

- 1) studiów pierwszego stopnia – w przypadku nauczycieli gimnazjów i zasadniczych szkół zawodowych,
- 2) zakładu kształcenia nauczycieli – w przypadku nauczycieli i wychowawców w przedszkolach i szkołach specjalnych oraz w przypadku wychowawców w szkolnych schroniskach młodzieżowych, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich oraz zakładach poprawczych dla nieletnich z upośledzeniem umysłowym.

Analogiczne zmiany w zakresie wymaganego poziomu wykształcenia odpowiednio do danego typu szkoły lub rodzaju placówki odnoszą się do wymagań kwalifikacyjnych wobec nauczycieli języków obcych (§ 1 pkt 9 projektu rozporządzenia), nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach i szkołach specjalnych (§ 1 pkt 10 projektu rozporządzenia), nauczycieli-pedagogów, nauczycieli-logopedów, nauczycieli-doradców zawodowych i nauczycieli-wychowawców w świetlicach szkolnych (§ 1 pkt 15-18 projektu rozporządzenia).

Jednocześnie odstąpiono od wymogu posiadania wykształcenia na poziomie studiów drugiego stopnia w przypadku nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych oraz nauczycieli praktycznej nauki zawodu (§ 2 ust. 2 i § 5 obowiązującego rozporządzenia).

W projekcie rozporządzenia wymagania kwalifikacyjne określono jako konieczność ukończenia studiów wyższych na kierunku (specjalności) zgodnym z nauczany przedmiotem lub prowadzonymi zajęciami lub ukończenia studiów wyższych na kierunku, którego efekty kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności odnoszą się do treści nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć. Proponowana zmiana podyktowana jest potrzebą dostosowania przepisów § 2 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2 obowiązującego rozporządzenia do terminologii wynikającej z rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. Nr 253, poz. 1520).

Przepisami ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 205, poz. 1206) dostosowano strukturę szkolnictwa do nowego modelu kształcenia zawodowego i ustawicznego. Obecnie nowa struktura szkolnictwa ponadgimnazjalnego obejmuje zasadniczą szkołę zawodową, technikum, liceum ogólnokształcące, szkołę policealną oraz szkołę specjalną przysposabiającą do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w przypadku gdy jedną z przyczyn wydania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego jest upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym lub znacznym. Poczynając od roku szkolnego 2012/2013, stopniowo są wygaszane licea profilowane, uzupełniające licea ogólnokształcące i technika uzupełniające, przez odstępianie od rekrutacji do klasy pierwszej z równoczesnym zagwarantowaniem możliwości ukończenia szkoły uczniom (słuchaczom) klas drugich i trzecich. Wygaszanie technikum uzupełniającego dla dorosłych rozpoczęto od roku szkolnego 2013/2014, aby absolwentom zasadniczych szkół zawodowych zagwarantować możliwość podwyższania kwalifikacji zawodowych także w sytuacji wystąpienia koniecznych dostosowań w przygotowaniu oferty kształcenia zawodowego na kwalifikacyjnych kursach zawodowych. Organy prowadzące dotychczasowe licea profilowane dla dorosłych, uzupełniające licea ogólnokształcące dla młodzieży, uzupełniające licea ogólnokształcące dla dorosłych, technika uzupełniające dla dorosłych i technika uzupełniające dla młodzieży, technika dla dorosłych i zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych mogą w terminie do dnia 31 sierpnia 2015 r. przekształcić je w licea ogólnokształcące dla dorosłych. W nowo utworzonych szkołach mogą być prowadzone klasy dotychczasowych szkół do czasu ukończenia przez uczniów cyklu kształcenia.

Wobec powyższego, z przepisów § 2 ust. 1 i § 5 obowiązującego rozporządzenia usuwa się licea profilowane, uzupełniające licea ogólnokształcące i technika uzupełniające, które przestaną funkcjonować w systemie oświaty przed dniem wejścia w życie projektowanego rozporządzenia.

Zgodnie z § 8 pkt 2 obowiązującego rozporządzenia kwalifikacje do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego realizowanych w formach pozalekcyjnych lub pozaszkolnych oraz zajęć szkolenia sportowego w szkołach i klasach sportowych oraz mistrzostwa sportowego ma m.in. osoba, która posiada świadectwo dojrzałości i tytuł zawodowy trenera lub instruktora w określonej dyscyplinie sportu, uzyskany zgodnie z przepisami w sprawie

kwalifikacji, stopni i tytułów zawodowych w dziedzinie kultury fizycznej oraz szczegółowych zasad i trybu ich uzyskiwania, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne.

Przepisy ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (Dz. U. poz. 829) zniosły tryb przyznawania uprawnień instruktorskich i trenerskich w związku z deregulacją tych zawodów. Od dnia 23 sierpnia 2013 r. trenerem lub instruktorem sportu w sportach, w których działają polskie związki sportowe, może być osoba, która:

- 1) ukończyła 18 lat;
- 2) posiada co najmniej wykształcenie średnie;
- 3) posiada wiedzę, doświadczenie i umiejętności niezbędne do wykonywania zadań trenera lub instruktora sportu;
- 4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo, o którym mowa w art. 46-50, lub określone w rozdziale XIX, XXIII, z wyjątkiem art. 192 i art. 193, rozdziale XXV i XXVI ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.).

W celu dostosowania przepisów obowiązującego rozporządzenia do zmian wdrożonych ustawą deregulacyjną w zakresie zawodów trenera i instruktora sportu za optymalne uznaje się zachowanie stanu obecnego, tj. kwalifikacje do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego realizowanych w formach pozalekcyjnych lub pozaszkolnych oraz zajęć szkolenia sportowego w szkołach i klasach sportowych oraz mistrzostwa sportowego będą miały osoby, które posiadają świadectwo dojrzałości i tytuł zawodowy trenera lub instruktora w określonej dyscyplinie sportu, uzyskany na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie ustawy o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów.

W przypadku trenerów i instruktorów spełniających wymogi zmienionego przepisu art. 41 ust. 3 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2014 r. poz. 715), tj. po deregulacji, istnieje możliwość ich zatrudnienia na podstawie art. 7 ust. 1a i 1b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), zgodnie z którym w uzasadnionych przypadkach w szkole publicznej może być, za zgodą kuratora oświaty, zatrudniona osoba niebędąca nauczycielem, posiadająca przygotowanie uznane przez dyrektora szkoły za odpowiednie do prowadzenia danych zajęć. Osobę tę zatrudnia się na zasadach określonych w Kodeksie pracy, z tym że do osoby tej stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin

zajęć edukacyjnych nauczycieli oraz ustala się wynagrodzenie nie wyższe niż przewidziane dla nauczyciela dyplomowanego.

Stosownie do przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110) student przygotowujący w trakcie studiów pierwszego stopnia do zawodu nauczyciela uzyskiwał kwalifikacje do nauczania dwóch przedmiotów (prowadzenia dwóch rodzajów zajęć), z których jeden stanowił przedmiot główny, a drugi – dodatkowy. Studia drugiego stopnia realizowane były w zakresie jednej specjalności (a po spełnieniu wymagań określonych przepisami rozporządzenia mogły być realizowane także w zakresie dwóch specjalności). Jeżeli język obcy był dodatkową specjalnością nauczycielską studiów wyższych na kierunku pedagogika w zakresie dającym przygotowanie do nauczania w przedszkolu lub klasach I-III szkoły podstawowej, to absolwent mógł osiągnąć znajomość języka odpowiadającą poziomowi biegłości językowej C1 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy.

W związku z tym, że uczelnie mogły – na podstawie przepisów ww. rozporządzenia – realizować studia na kierunku pedagogika w zakresie przygotowującym do pracy w przedszkolu i klasach I-III szkół podstawowych (specjalność główna) i języka obcego (specjalność dodatkowa), w projekcie rozporządzenia (§ 1 pkt 9) określa się również, że kwalifikacje do nauczania języków obcych w przedszkolach i klasach I-III szkół podstawowych posiadać będzie osoba, która ukończyła studia wyższe na kierunku pedagogika w zakresie dającym przygotowanie do nauczania w przedszkolach lub klasach I-III szkół podstawowych określone w § 4 ust. 1 lub 2 z dodatkową specjalnością nauczycielską z danego języka obcego.

Przepisy § 14, 20, 21 i 24 obowiązującego rozporządzenia, dotyczące odpowiednio kwalifikacji nauczycieli szkół i placówek specjalnych, nauczycieli-pedagogów, nauczycieli-logopedów i nauczycieli-wychowawców w świetlicach szkolnych, dostosowano do zakresu kształcenia realizowanego od roku akademickiego 2012/2013 w systemie szkolnictwa wyższego, zgodnie z którym kształcenie na studiach pierwszego stopnia obejmuje wyłącznie przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela w przedszkolach i szkołach podstawowych, a na studiach drugiego stopnia i jednolitych studiach magisterskich – do pracy we wszystkich typach szkół i rodzajach placówek.

Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela-psychologa, nauczyciela-pedagoga i nauczyciela-logopedy uregulowano w § 19, 20 i 21 obowiązującego rozporządzenia. Wskazane przepisy uzupełniono w zakresie dotyczącym zatrudnienia ww. nauczycieli w przedszkolach.

Zmiany wymagań kwalifikacyjnych do nauczania języków obcych w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych nie będą dotyczyły osób, które do dnia 30 września 2016 r. ukończą nauczycielskie kolegium języków obcych.

Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w gimnazjach, zasadniczych szkołach zawodowych, placówkach wychowania pozaszkolnego oraz placówkach zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania posiadają również osoby, które ukończyły studia pierwszego stopnia rozpoczęte nie później niż w roku akademickim 2011/2012 i spełniają pozostałe wymagania kwalifikacyjne.

Załącznik do rozporządzenia zawiera wykaz świadectw znajomości języków obcych uznawanych przez Ministra Edukacji Narodowej jako potwierdzenie kwalifikacji do nauczania danego języka obcego przez osoby spełniające pozostałe wymagania kwalifikacyjne. W porównaniu z dotychczasową treścią załącznika do wykazu wprowadzono świadectwa z egzaminów przeprowadzanych przez The European Language Certificates (telc GmbH) z języka angielskiego i języka niemieckiego na poziomie podstawowym, zaawansowanym i biegłym oraz języka francuskiego, języka hiszpańskiego i języka włoskiego na poziomie podstawowym, a także zaktualizowano listę egzaminów uznawanych przez Ministra Edukacji Narodowej za potwierdzenie odpowiedniej znajomości języka obcego, dostosowując ją do poziomów egzaminów w skali ALTE (Association of Language Testers in Europe).

Projekt rozporządzenia zostanie udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414, z późn. zm.), oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji w zakładce Rządowy Proces Legislacyjny zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały Rady Ministrów nr 190 z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M. P. poz. 979).

Rozporządzenie nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039 oraz z 2004 r. Nr 65, poz. 597), w związku z tym nie podlega notyfikacji.

Przedmiot regulacji rozporządzenia nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.